

Uloga roditelja u usvajaju stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi

Keller, Gita

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:358674>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Gita Keller

Uloga roditelja u usvajanju stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2022

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Uloga roditelja u usvajanju stranog jezika u ranoj i predškolskoj dobi
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Engleski jezik u predškolskom odgoju

Mentor: doc. dr. sc. Morana Drakulić

Student: Gita Keller

Matični broj: 0299012714

U Rijeci,
Studeni, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski/završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Gita Keller

Sažetak

Usvajanje jezika kompleksan je proces za koji je potreban multidisciplinarni pregled teorija jezično-govornog usvajanja kako bi se mogao objasniti. Prošlo stoljeće pridonijelo je razumijevanju tog procesa, a također je uvelo novo razumijevanje i uvid u dijete i djetinjstvo. Promijene koje su stigle utjecale su na roditeljstvo i shvaćanje značajnosti te uloge. Cilj ovoga rada bio je prikazati teorijska polazišta usvajanja materinskog i stranog jezika, te ulogu koju roditelji imaju u tim procesima. U radu se također prikazuje tijek djetetovog jezično-govornog razvoja i utjecaj okoline na taj proces. Razumijevanjem važnosti djetetovog aktivnog sudjelovanja u vlastitom odgoju i obrazovanju roditelji imaju priliku stvoriti poticajno okruženje unutar kojeg dijete strani jezik usvaja sa lakoćom.

Ključne riječi: usvajanje stranog jezika, teorijska polazišta jezičnog usvajanja, uloga roditelja, jezično-govorni razvoj

Summary

Language acquisition is a complex process that requires a multidisciplinary review of language acquisition theories in order to be explained. The past century has greatly contributed to the understanding of the acquisition process, and has also introduced a whole new understanding and an insight in children and childhood. The changes that arose also affected parenting and the understanding of the importance of that role. The aim of this paper was to present the theoretical starting points for the acquisition of the mother tongue and a foreign language, and the role parents have in these processes. This paper also presents an overview of a child's language and speech development, and the influence of the environment on this process. By understanding the importance of the child's role as an active participant in his own upbringing and education, parents have the opportunity to create a stimulating environment within which their child can learn a foreign language with ease.

Keywords: foreign language acquisition, language acquisition theory, parents role, language and speech development

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKA POLAZIŠTA O USVAJANJU JEZIKA.....	2
3. USVAJANJE JEZIKA	6
3.1.Usvajanje materinskog jezika.....	7
3.1.1.Predverbalno razdoblje	7
3.1.2.Verbalno razdoblje	8
3.2.Usvajanje stranog jezika.....	10
3.3.Dob i usvajanje jezika.....	14
3.4.Metode poučavanja.....	16
3.5. Značaj igre u usvajanju stranog jezika	18
4. ULOGA RODITELJA U USVAJANJU STRANOG JEZIKA.....	21
4.1. Stavovi roditelja i njihov utjecaj na usvajanje stranog jezika	22
4.2. Utjecaj roditeljskih stavova na usvajanje stranog jezika	23
4.3. Roditelji, mediji i usvajanje stranog jezika	25
4.4. Suradnja roditelja i odgajatelja za što bolje usvajanje stranog jezika	26
5. ZAKLJUČAK.....	29
6. LITERATURA	30

1. UVOD

Usvajanje jezika kompleksan je proces koji nije u potpunosti objašnjen jednom teorijom, a isto se odnosi i na proces usvajanja stranog jezika u ranoj životnoj dobi. Razumijevanje procesa olakšava multidisciplinarni pristup kao i polaganje od djeteta kao središta i fokusa poučavanja.

Roditelji su djetetu primarni u životu te mu osiguravaju usvajanje mnogih vještina i znanja koja će im služiti čitav život. Jedna od ključnih stvari koju djeca usvajaju uz pomoć svojih roditelja jest jezik, a također uz njihovu pomoć mogu usvojiti i strani jezik. Roditeljevo poznavanje tijeka jezično-govornog razvoja pridonosi razumijevanju pozadine tog procesa te mu može pomoći pri modeliranju svog govora ili osmišljavanju određene metode poučavanja.

Jezik je jedna od osnovnih karakteristika djetetovog života i razvoja uz pomoć čega stječe razumijevanje drugih i svijeta oko sebe. Rano učenje stranog jezika djeci također gradi samopouzdanje i motivaciju za daljnjim učenjem. Roditelji svojom potporom, znanjem i igrom s djetetom osiguravaju kvalitetno usvajanje stranog jezika, te kasnije s djetetovim upisom u odgojno-obrazovne institucije i dalje imaju priliku surađivati s odgojiteljima ili učiteljima kako bi dodatno potaknuli djetetovo usvajanje stranog jezika.

U uvodnim poglavljima rada opisuju se teorijska polazišta o jezičnom usvajanju i njihovim temeljnim idejama te značajnosti koje imaju na razumijevanje procesa usvajanja jezika. Zatim slijedi sam opis procesa usvajanja jezika, prvo materinskog te onda stranog. Također se unutar drugog poglavlja opisuje uloga dobi u usvajanju jezika, metode koje se koriste za poučavanje te značaj igre za usvajanje stranog jezika. Posljednje poglavlje opisuje ulogu koju roditelji imaju u usvajanju stranog jezika te kakav utjecaj njihov stav ima na isti proces. Također se dotiče njihove uloge u regulaciji korištenja medija tijekom poučavanja i njihove suradnje s odgojno obrazovnim djelatnicima, odnosno odgojateljima.

2. TEORIJSKA POLAZIŠTA O USVAJANJU JEZIKA

Tijekom druge polovice 20. stoljeća stvorene su osnovne teorije usvajanja jezika, čiji su predstavnici bili ujedno neki od glavnih psihologa, lingvista i filozofa cijelog stoljeća. Njihove teorije postavile su nova pitanja o usvajanju materinskog i stranog jezika, te su ta pitanja i dalje otvorena zbog kompleksnosti samog sadržaja. Zbog složenosti usvajanja jezika nijedna od teorija ne daje potpun pregled tog procesa, te se zbog toga jezično govorni razvoj može gledati kao multidisciplinarni fenomen (Šego, 2009). Zajednički cilj navedenih teorija jest opisati proces usvajanja jezika (Lightbown i Spada, 2013).

Bihevioristička teorija bila je jedna od vodećih teorija usvajanja stranog jezika, koja je nastala sredinom 20. stoljeća. Osnovno polazište biheviorističke teorije bilo je to da se jezik usvaja imitacijom jezika kojem su djeca izložena, te da pozitivnim potkrepljenjem dobivaju motivaciju za daljnju imitaciju jezika dok ne stvore naviku ispravnog korištenja jezika. Ovom teorijom se okolina smatra najznačajnijom za usvajanje jezika - izlaganjem okolini dijete ima priliku imitirati što čuje i oblikovati svoj jezični izričaj u odnosu na ono što ga okružuje. Djeci nježni osmjesi, zagrljaji i riječi potpore od strane skrbnika ukazuju da su nešto ispravno rekli ili napravili (Berk, 2007). Najpoznatiji pobornik biheviorističke teorije bio je B. F. Skinner koji uvodi pojam *operantnog uvjetovanja* koje smatra zaslužnim za usvajanje jezika. Operantno uvjetovanje jest učenje iz posljedica koje slijede određeno ponašanje ili odgovor. Operantnim uvjetovanjem djeci se priopći da određena ponašanja imaju posljedice, koje mogu biti pozitivne ili negativne. Skinner također uvodi pojmove pozitivnog i negativnog potkrepljenja, te ovisno o vrsti potkrepljenja djeca odlučuju hoće li ponavljati i nadograditi naučeno. Pozitivno potkrepljenje ne mora nužno biti fizička nagrada poput slatkiša, može biti pažnja ili pohvala (Bratko, 2001).

Analize dječjeg govora ukazale su na određene nedostatke u teoriji biheviorizma. Glavni problem bio je stavljanje prevelikog značaja na utjecaj okoline i imitacije jer tim procesima se nije moglo objasniti na koji način djeca proizvode rečenice koje nikada do tada nisu čula. Takvi nedostaci potaknuli su razvoj drugih objašnjenja procesa usvajanja jezika (Lightbown i Spada, 2013).

Tijekom druge polovice 20. stoljeća razvila se nativistička teorija, kao odgovor na biheviorističku teoriju. Nativizam tvrdi da okolina nema značajnu ulogu pri usvajanju

jezika, te smatra da djeca posjeduju urođenu sposobnost za usvajanje jezika. Time se usvajanje jezika poistovjećuje s ostalim biološkim funkcijama koje se razvijaju u ranom djetinjstvu, poput hodanja. Nativizam također uvodi hipotezu kritičnog razdoblja (CPH- Critical Period Hypothesis), prema kojoj se smatra da dijete, usprkos posjedovanju urođene sposobnosti za usvajanje jezika, jezik mora usvojiti do ulaska u pubertet (Lightbown i Spada, 2013). Ulaskom u pubertet dolazi do lateralizacije mozga, odnosno do opredjeljenja lijeve i desne polutke za njihove zasebne funkcije. Desna polutka opredijeljena je za pokret lijeve strane tijela, procesiranje slika i prostornu svijest. Lijeva strana mozga odgovorna je za jezik, apstraktno mišljenje i pokretanje desne strane tijela. Smatralo se da dolaskom do te podijele prestaje mogućnost usvajanja jezika (Miculinić, 2018).

Lingvist Noam Chomsky bio je utemeljitelj nativističke teorije. Vodeći se zaključkom da se dijete ne može izravno podučiti i otkriti jezik, uvodi pojam sredstva za usvajanje jezika (Prebeg-Vilke, 1991). Sredstvo za usvajanje jezika ili LAD (Language Acquisition Device) potkrepljuje uvjerenje da su sposobnosti za usvajanje jezika utisnute u strukturi mozga. To je alat koji sadrži skup pravila koja su zajednička svim jezicima i osigurava da bez obzira kojem su jeziku djeca izložena mogu pričati i razumjeti u skladu s pravilima čim usvoje dovoljan broj riječi (Berk, 2007). Chomsky je smatrao da većina djece usvoje jezik do pete godine, bez obzira na njihove intelektualne ili okolinske razlike (Prebeg-Vilke, 1991). Također zagovara postojanje kritičkog razdoblja za usvajanje jezika, te postojanje *univerzalne gramatike*. Ona bi bila svojevrsna podloga svih postojećih jezika, te bi djetetu omogućila otkrivanje načina na koji jezik koji usvajaju koristi tu postojeću podlogu. Chomsky je smatrao da je univerzalna gramatika ono što omogućuje usvajanje jezika tijekom kritičkog razdoblja (Lightbown i Spada, 2013).

Primarni nedostatak nativističke teorije jest izostavljanje značajnosti okoline te utjecaja razvojnih aspekata na usvajanje jezika. Usvajanje jezika jedan je od primjera dječjeg učenja iskustvom, djetetov odnos s neposrednom okolinom i izloženost jeziku mu omogućuje bolje usvajanje (Lightbown i Spada, 2013).

Interakcionističkom teorijom spajaju se dječje urođene sposobnosti s vanjskim utjecajima te se stvara nova ideja o usvajanju jezika. Ovoj teoriji su se posvetili razvojni i kognitivni psiholozi poput J. Piageta i L. Vygotskog. Postoje razne varijacije interakcionističke teorije, ali sve imaju isti temelj koji naglašava važnost socijalnog konteksta u kojemu se

uči jezik. Temeljno uvjerenje interakcionista jest da se usvajanje jezika ne razlikuje toliko od usvajanja drugih znanja ili vještina tijekom ranog djetinjstva, odnosno da je usvajanje jezika povezano s iskustvom djeteta i njegovim kognitivnim razvojem (Lightbown i Spada, 2013). Mišljenje jest da dijete svojim aktivnim sudjelovanjem u svojem okruženju usvaja jezik, te da na taj proces utječe i kombinacija njegove urođene sposobnosti, želja za socijalizacijom i neposredna okolina u kojoj se nalazi (Berk, 2007). Također se smatra da je potrebno da odrasli dijete izlože što više jeziku, kako bi dijete čulo sve njegove nijanse i načine upotrebe (Lightbown i Spada, 2013).

Jean Piaget jedan je od najznačajnijih razvojnih psihologa, koji je među prvima predstavio objašnjenje dječjeg razvoja. Njegov pristup usvajanju jezika bio je kognitivistički, te je dijete smatrao individuum koja usvaja znanje kroz svoje akcije ovisno o razini kognitivnog znanja. Njegova podjela kognitivnog razvoja bila je prva među prvima koja je dala konkretan pregled faza dječjeg razvoja. Kognitivni razvoj je podijelio u 4 perioda: *senzomotorni, predoperacijski, period konkretnih operacija i period formalnih operacija* (Berk, 2007). Prema njegovoj teoriji jezični razvoj ograničen je spoznajnim razvojem - smatra da dijete ne može savladati određene strukture jezika dok ne dostigne odgovarajuću razinu kognitivnog razvoja (Prebeg-Vilke, 1991). Povezivanjem kognitivnog i socijalnog razvoja Piaget smatra da se u djeci razvija *egocentrični govor*. Smatra ga egocentričnim zbog njegove usmjerenosti isključivo prema djetetu zato što dijete ne može shvatiti da se njegove potrebe i mišljenja razlikuju od tuđih (Prebeg-Vilke, 1991).

Teorija usvajanja jezika Lava Vygotskog se djelomično razlikuje od Piageta. Njegova *sociokulturalna teorija* pridaje važnost *kulturi* za prenošenje i usvajanje znanja između generacija. Međutim kako bi kultura imala takvo djelovanje potrebna je *socijalna interakcija*, osobito u slučaju usvajanja jezika. Vygotski je vjerovao da komunikacijom između djeteta i odraslih ili s drugim djecom dolazi do usvajanja uvjerenja određene kulture kao sastavnog dijela djetetovog mišljenja (Berk, 2007). Promatranjem djece i njihove interakcije s okolinom Vygotski je zaključio da je za jezično usvajanje neophodna interakcija, te da bivajući u poticajnom okruženju koje cijeni i optimizira kognitivni razvoj dijete ima priliku usvojiti mnoga znanja i vještine. Također je zagovarao postojanje *zone proksimalnog razvoja*, kao figurativnog prostora unutar kojeg pojedinci su

konstruiraju znanje. U tom okruženju dijete znatno bolje usvaja znanje zbog podrške koju mu pruža sugovornik (Lightbown i Spada, 2013).

Piaget i Vygotski dijelili su uvjerenje da su djeca aktivna bića koja izgrađuju vlastito znanje, ali Vygotski je smatrao da kognitivni razvoj djeteta ovisi o društvu, te da skrbnici, odrasle osobe i druga djeca doprinose savladavanju novih znanja (Berk, 2007). Također im se mišljenja razlikuju u domeni egocentričnog govora, za kojeg Vygotski smatra da ima socijalnu funkciju. Vygotski je djelovao s uvjerenjem da je govor na početku socijalan, ali da odrastanjem dolazi do razgranjenosti i postaje egocentričan i komunikativan. Egocentričan govor ima značajnu ulogu u djetetovom životu, jer predstavlja prijelaz vanjskog govora u unutrašnji to jest na razvija unutarnje misli djeteta (Prebeg-Vilke, 1991).

3. USVAJANJE JEZIKA

Proces usvajanja jezika započinje od samog rođenja djeteta, međutim nekolicina istraživača smatra da započinje još ranije, dok je dijete u majčinoj utrobi. S obzirom na to da usvajanje jezika započinje od samog rođenja djeteta, potrebno je svakodnevno posvećivanje vremena tome. Usvajanje jezika odvija se kroz svakodnevnu komunikaciju koja nam omogućuje međusobno sporazumijevanje. Djetetova afektivna povezanost sa skrbnicima i onima koji osiguravaju ispunjavanje osnovnih potreba, potiče ga na međusobnu komunikaciju. Potaknuto time, dijete aktivno traži kontakt i prvo na neverbalan način potkrepljuje ponašanja odraslih koja osiguravaju njegov razvoj. Daljnjom interakcijom razvija se verbalna komunikacija između djetetu bliskih osoba i djeteta. Osim afektivne komunikacije u ranom djetinjstvu za jezično usvajanje izrazito je važna praktično situacijska komunikacija. Njom se odvija razmjena između kognitivnih značenja i poruka u okolini, te je za nju neophodan neposredan kontakt s djetetu bliskim osobama. Međusobna iskustva djeteta i odraslih tijekom svakodnevnih praktično životnih situacija su osnova za razumijevanje samih radnji i prvih govornih iskaza (Silić, 2007b). Svakodnevnim aktivnostima skrbnici imaju priliku djeci opisivati radnje kojima se sami ili zajedno bave, time djetetu pružaju priliku da usvoji nove informacije i stavi u kontekst jezika (Silić, 2007a).

Usvajanje jezika iskustvom nije samo korisno za materinski odnosno prvi jezik, nego takvim pristupom se osigurava jednostavnije, brže i kvalitetnije usvajanje svakog sljedećeg jezika (Silić, 2007b). Djetetovo najranije iskustvo s jezikom i komunikacijom osigurava izgradnju sposobnosti svladavanja glasovnog i gramatičkog sustava jezika, razumijevanje pripadnosti tom okruženju te mogućnosti izražavanja i ostvarivanja svojih potreba i želja. Također mu se omogućuje spoznavanje kulture kojoj pripada (Prebeg-Vilke, 1991).

Jezici kojima se čovjek služi dijele se na one koji se uče i one koji se usvajaju. Materinski jezik je jezik koji se usvaja u ranome djetinjstvu, dok su jezici koji se uče svi ostali jezici koji se uče nakon ranog razdoblja. Jezici prema vremenu usvajanja i stupnju ovladanosti označavaju se: L1(J1), L2(J2), L3(J3) itd. Prvi jezik koji dijete usvaja spontano i svom primarnom i prirodnom okruženju označava se oznakom L1(J1). Osnovna razlika između prvog jezika i ostalih koji se uče jest to da se prvi usvaja spontano, dok ostali imaju

najčešće pripadaju osmišljenom programu odgojno-obrazovnog sustava (Pavličević-Franić, 2005.)

3.1. Usvajanje materinskog jezika

Materinskim jezikom smatra se onaj jezik koji je dijete prvo usvojilo, te koji njegovi skrbnici koriste tijekom interakcije s njim (Ćoso, 2016). To je jezik koji ima primarnu ulogu u djetetovom životu, te se određuje kao jezik koji je osoba ne svjesno preuzela od svojih predaka ili okoline (Jelaska, 2007). Dječji razvoj razlikuje se od djeteta do djeteta te ne postoji ijedno identično dijete. Međutim unatoč činjenici da je svako dijete individua, njegov redoviti jezično-govorni razvoj možemo podijeliti na predverbalno i verbalno razdoblje.

3.1.1. Predverbalno razdoblje

Jezično-govorni razvoj započinje još dok je dijete u majčinoj utrobi, što je vidljivo nakon rođenja kad djeca pokazuju veću naklonjenost prema slušanju određenih glasova koje su čuli prije rođenja, osobito majčin glas čiji je prvi glas koji prepoznaju nakon rođenja. Predverbalno razdoblje predstavlja razdoblje od rođenja do prve smislene riječi koje dijete izgovori (Apel i Masterson, 2004).

Do trećeg mjeseca života dječji govorni razvoj je polagan i postepen. U tom se razdoblju odvijaju osnovne strukturne promjene koje će biti značajne za daljnji jezično-govorni razvoj. Plač je jedan od prvih zvukova koji dijete proizvodi te on, osobito u prvoj godini života, prvenstveno ukazuje fiziološko stanje u kojemu se dijete nalazi, a ta faza se naziva *faza kričanja*. Zatim u drugom ili trećem mjesecu započinje *faza gukanja* u kojoj dijete proizvodi vokalne zvukove poput: aaa, ooo, eee, te traje do šestog mjeseca života, tj. do *faze brbljanja* (Starc i sur., 2004). Faza gugutanja dobila je svoj naziv zbog suglasnika „u“, njega dijete u ugodnoj intonaciji proizvodi i često prati smiješak. Ova faza je često praćena *slogovanjem/ fazom brbljanja*, koje se odvija kada dijete ponavlja kombinaciju suglasnika i samoglasnika u različitim nizovima poput „dadadada“ ili „nananana“ (Berk, 2007). Dijete proizvodnjom i slušanjem glasova razvija svoju govornu muskulaturu, te shvaća kako se određeni glas formira i kako da kontrolira izgovaranje više glasova odjednom. Tijekom četvrtog mjeseca života dijete može eksperimentirati s proizvodnjom

više glasova, jer se kretnje jezika poboljšavaju s obzirom na rast djeteta koji ujedno i osigurava više prostora za jezik i veću kontrolu nad njime. Također se uspostavlja bolji ritam između disanja i proizvodnje glasova (Starc i sur., 2004).

Djetetove motoričke sposobnosti u ovom razdoblju uvjetuju kvalitetu jezično govornog razvoja, bolje upravljanje jezikom, usnama i dišnim sustavom omogućuje brži jezično-govorni razvoj (Faw, 1980). Dodatne karakteristike faze brbljanja su pojava glasnog smijeha, unaprjeđenje gukanja i razvijanje govorne igre. Dijete od šestog mjeseca sve bolje razvija osjećaj za intonaciju riječi i rečenica koje odrasli izgovaraju, te ih naposljetku pokušavaju imitirati tijekom izgovora glasova (Starc i sur., 2004). Majčinski govor je vrsta govora na kojeg su osobito osjetljivi, dinamičnost intonacije u takvom govoru daje osjećaj ugone i sigurnosti, te utječe i na razvoj privrženosti (Starc i sur., 2004). Što se dijete više približava prvoj godini njegova reprodukcija glasova postaje sve sofisticiranija. Tijekom osmog/devetog mjeseca faza brbljanja postaje vrlo raznovrsna i dijete se trudi oponašati riječi koje mu skrbnici izgovaraju iako možda ne zna još što te riječi znači. Intimne interakcije između skrbnika i djeteta su od iznimne važnosti u ranoj dobi za jezično-govorni razvoj, osobito u svakodnevnim situacijama presvlačenja, hranjenja i kupanja potrebno je govoriti djetetu i slušati kako dijete reagira na izgovoreno. Primarni skrbnici su oni koji postavljaju temelje koji su neophodni za usvajanje jezika i temeljnih karakteristika za međuljudsku komunikaciju (Apel i Masterson, 2004).

3.1.2. Verbalno razdoblje

Tijekom prve godine života dijete počinje izgovarati svoje prve riječi i time započinje njegovo verbalno razdoblje. Broj riječi koje dijete razumije do prve godine života se znatno razlikuje od broja riječi koje dijete može izgovarati, što je posljedica bržeg semantičkog razvoja za razumijevanje u usporedbi s reprodukcijom. Dijete prvenstveno izgovara imenice koje njemu imaju poseban značaj ili predstavljaju predmete iz njegove neposredne okoline. Usvajanje tih riječi se odvija imitacijom odraslih, ali u nekim situacijama djeca stvore vlastite riječi koji njihovi najbliži razumiju. *Holofraza* predstavlja izraze kojim se djeca u ovoj dobi koriste, njome riječ može imati prošireno značenje ili smisao rečenice ovisno o gestama i intonaciji koje dijete koristi uz određenu riječ. Ovim alatom djeca izražavaju svoje emocionalno stanje ili određene želje, te

njihovo razumijevanje znatno ovisi o bliskosti između djeteta i osobe kojoj je riječ upućena (Starc i sur., 2004). Holofraza je također ekonomični način izražavanja u ranom djetinjstvu. Osim što njome djeca imenuju predmete, osobe, situacije i njihov odnos prema svemu navedenom, ona ujedno i njome najjednostavnije i ekonomičnije kombiniraju jezik i kontekst i optimalno koristi svoje jezične mogućnosti (Prebeg-Vilke, 1991).

Do 18. mjeseca nema velikih promjena u rasponu usvojenih riječi koje djeca izgovaraju, ali prijelazom u 18. mjesec djetetu vrlo brzo raste broj riječi koje izgovara. Ovo razdoblje se naziva *eksplozija imenovanja* jer se primarno radi upravo o riječima imenovanja. Ulaskom u drugu godinu života većina djece kreće s korištenjem glagola (primjerice: daj, hoće, neće) i pokaznih zamjenica (primjerice: ovo, to, ona), uz što često i koriste geste. Povezivanjem riječi u drugoj godini nastaje *telegrafski govor*, kojeg karakterizira kratak i jasan izraz bez korištenja veznika, prijedloga ili slaganja po rodu, broju ili padežu. Približavanjem trećoj godini usvojeni su temelji gramatike i uz jednostavne i jednostavno-proširene rečenice koriste sastavne, rastavne, objektne, vremenske i uzročne rečenice. Međutim ispravan izgovor ili upotreba gramatike nije uvijek evidentna, zbog određenih iznimki u gramatičkim oblicima, ali temelji su postavljeni i dijete na tome lako usvaja i gradi nova znanja (Starc i sur., 2004). U trećoj godini djetetu znatno raste interes za komunikaciju i jezik, osjećaj za intonaciju i dalje ima važnost ali nije više primarno djetetu. Djetetu je u ovom razdoblju interakcija s ljudima izvor savladavanja jezika i razvijanja govornih vještina. U trećoj godini dijete ima sposobnost izdavanja izvještaja o svojim doživljajima i osjećajima, sposobno je izreći svoje želje i planove. Karakteristično je da djeca u ovoj dobi misle na glas, te se to neće internalizirati do 6. ili 7. godine (Starc, i sur., 2004). Do pete godine života djetetov govor znatno napreduje, ima razvijenu sposobnost glasovne analize i gotovo u potpunosti može artikulirati sve glasove iako i dalje u nekim slučajevima ima iznimka. Pojavljuje se intenzivna zainteresiranost za značenje nepoznatih riječi, time ujedno i veliko proširenje osobnog vokabulara. U razdoblju od šeste do sedme godine dijete gotovo savršeno upotrebljava jezik, s lakoćom prepoznaje i imenuje izvor zvuka, razumije rimu i ispravno artikulira glasove, iako su i daje moguća odstupanja. Pojavljuje se želja za zapisivanjem riječi i brojeva te za čitanjem (Starc i sur., 2004).

Osiguravanjem prilika za aktivnim sudjelovanjem u komunikaciji od najranije dobi djeci se pruži prilika da što bolje usvoje materinski jezik i razumiju kako se njime mogu ispravno koristiti (Clark, 2009). Materinski jezik se usvaja prirodno komunikacijom, čiji je cilj sporazumijevanje unutar svakodnevnih situacija. Usvajanje materinskog jezika se proširuje i nadograđuje ulaskom djeteta u institucije, zbog povećane količine interakcija koje dijete doživljava tijekom dana. Dijete produbljuje svoje znanje o jeziku i prilagođava svoju komunikaciju ovisno o tome s kim ima interakciju (Silić, 2007b). Govor usmjeren djetetu ključan je element tijekom djetetovog usvajanja jezika, jer dijete ne može usvojiti jezik samo slušanjem odraslih potrebno ga je uključiti u komunikaciju. Usmjeravanjem govora prema djetetu odrasla osoba gramatički ispravno koristi jezik, ali ga primjereno oblikuje prema dobi djeteta kako bi se razumjeli i nastavili razgovor (Clark, 2009). Jezik je produkt truda koji se ulaže od strane bliskih djetetu kako bi se razumjeli. Također što je dijete starije i njegov trud utječe na njegovu reprodukciju jezika.

3.2. Usvajanje stranog jezika

U okviru teme stranog jezika potrebno je prvo objasniti razliku između učenja i usvajanja. Učenje se odnosi na eksplicitne odnosno svjesne radnje kojima je ishod znanje. Usvajanje se odnosi na implicitne ili nesvjesne radnje, čiji je ishod kompetencija. Kada su oba procesa u pitanju neki stručnjaci će koristiti pojam prisvajanje (*appropriation*) (Paradis, 2009). Učenje obuhvaća sustavno praćenje jezika, te usmjeravanje učenika na ispravno korištenje jezika putem ispravljanja pogrešaka i naglašavanjem pravila. Zato se usvajanje smatra implicitnim procesom koji se zbiva u svakodnevnim situacijama, a učenje svjesnim procesom koji se odvija osmišljeno i u kontroliranim situacijama. Strani jezik se može usvajati poput materinskog ako se djetetu predstavi jednako rano i u istim situacijama. Međutim strani jezik se može i učiti na formalan način unutar odgojno obrazovne institucije, kojim bi se pamtile riječi i gramatička struktura jezika (Ćošo, 2016). Postoje četiri čimbenika koja mogu imati utjecaj na djetetovo usvajanje stranog jezika na individualnoj razini: motivacija, izlaganja, dob i osobnost. Motivacija je jedna od ključnih čimbenika u mnogim pothvatima za djecu, osobito za jezik. Dijete uistinu mora željeti naučiti novi jezik, njihova intrinzična motivacija biti će im oslonac u mnogim situacijama te će im osigurati uspješnost. Međutim u ranoj dobi na mnogo toga može

utjecati na motivaciju, osobito okolina i roditelji. Roditeljska podrška je izrazito važna za djetetovu motivaciju i održavanja pozitivnog stava prema usvajanju stranog jezika. Izlaganje djeteta jeziku također je od velike važnosti. Količina vremena koje dijete provodi slušajući i pričajući strani jezik doprinosi njegovom napredovanju ili nazadovanju. Što je dijete konzistentnije izloženo stranom jeziku koje želi naučiti brže će napredovati i prolaziti kroz faze usvajanja jezika. Dob je uvijek bila velika tema za raspravu u području usvajanja stranog jezika, generalno se smatra da djeca imaju prednost za usvajanje stranog jezika zbog načina na koji ga usvajaju. Djeca imaju priliku jezik učiti na njima prirodan način, igrom, također ranim učenjem razvijaju senzibilizaciju za jezik koju je teže steći u odrasloj dobi. Posljednji čimbenik je dječja osobnost, koja se može prožeti od sramežljive i rezervirane do otvorene i društveno raspoložene. Sramežljiva djeca će češće stranom jeziku pristupiti s oprezom ili će svoj napredak ili nove sposobnosti s jezikom držati za sebe. Otvorenija djeca brže ulaze u komunikaciju na stranom jeziku, znaju imati više greška tijekom govora no njima je važnije sudjelovati u komunikaciji nego biti isključeni. Također imaju određeno povjerenje da će i se pružati pomoć ako im je potreba (Tabors, 1997).

Stephen Krashen i Tracy Terrell bili su prvi koji su odredili pet faza strano jezičnog usvajanja. Tim fazama su odredili trajanje i odgovarajuće metode poučavanja za svaku fazu. Poput procesa usvajanja materinskog jezika, ove faze su jasno definirane te se smatra da će svi koji usvajaju strani jezik proći kroz sve faze, no vrijeme provedeno u svakoj fazi će se razlikovati između pojedinaca.

Faze se dijele na:

1. Pretprodukcijaska faza (Pre-Production Phase): ova faza se ujedno i naziva „tihi period“ i traje između 0 i 6 mjeseci (Hill i Flynn, 2006). Tijekom ove faze dijete prati informacije koje mu se nude i u sebi kontekstualizira sve što mu je priloženo. Kako bi dijete bilo uspješno u tome potrebno mu je vrijeme, a od roditelja ili drugih odraslih strpljenje. Dijete će prvenstveno neverbalno komunicirati s odraslima kako bi osigurali ispunjenje vlastitih potreba, te će povremeno tiho ponoviti riječ koju mu je netko rekao ili se igrati sa zvukovima novog jezika (McLaughlin i sur., 1995). Djeca koja se nalaze u situaciji da su se odselila u zemlju gdje se ne priča više na njihovom materinskom jeziku, relativno brzo ulaze u tihi period. Dogode se situacije gdje kratko vrijeme nastave u

društvu pričati na materinskom jeziku, međutim brzo shvate da ne dobivaju povratne informacije kada koriste materinji jezik i ulaze u prvu fazu. Smatra se da mlađa djeca, odnosno djeca između 2 i 4 godine dulje ostaju u tihom periodu nego djeca između 5 i 6 godina (Tabors, 1997).

2. Faza rane produkcije (Early Production): Ova faza je slična početku verbalnog perioda tijekom usvajanja materinskog jezika radi pojave telegrafskog govora. Takvim govorom dijete počinje koristiti jednostavne izraze koji sadrže jednu do dvije riječi, odgovara na jednostavna da/ne pitanja, iskazuje imena te neka repetitivna jezična obrasca (McLaughlin i sur., 1995).

3. Faza nastanka govora (Speech Emergence Stage): Ulaskom u ovu fazu djeca su sposobna izgovarati jednostavne rečenice. Međutim prve rečenice koje slažu ili izgovaraju znaju biti gramatički neispravne, no to je tipično. Kontinuiranim govorom i daljnjim slaganjem izraza djeca brzo uče iz vlastitih greška (Tabors, 1997). Počinju pratiti pravila jezika i ispravno slažu rečenice u smislenu cjelinu (McLaughlin i sur., 1995).

4. Faza posredne tečnosti (Intermediate Fluency Stage): Tijekom ove faze dijete ima sposobnost izgovaranja duljih i složenijih rečenica, te s lakoćom ustupa u razgovor (McLaughlin i sur., 1995).

5. Faza napredne tečnosti (Advanced Fluency Stage): Djeca koja se nalaze u ovoj fazi demonstriraju gotovo izvornu razinu tečnosti.

Tablica 1. Faze usvajanja stranog jezika

Stage	Characteristics	Approximate Time Frame	Teacher Prompts
<i>Preproduction</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has minimal comprehension • Does not verbalize • Nods "Yes" and "No" • Draws and points 	0–6 months	<ul style="list-style-type: none"> • Show me. . . • Circle the. . . • Where is. . . ? • Who has. . . ?
<i>Early Production</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has limited comprehension • Produces one- or two-word responses • Participates using key words and familiar phrases • Uses present-tense verbs 	6 months–1 year	<ul style="list-style-type: none"> • Yes/no questions • Either/or questions • One- or two-word answers • Lists • Labels
<i>Speech Emergence</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has good comprehension • Can produce simple sentences • Makes grammar and pronunciation errors • Frequently misunderstands jokes 	1–3 years	<ul style="list-style-type: none"> • Why. . . ? • How. . . ? • Explain. . . • Phrase or short-sentence answers
<i>Intermediate Fluency</i>	The student <ul style="list-style-type: none"> • Has excellent comprehension • Makes few grammatical errors 	3–5 years	<ul style="list-style-type: none"> • What would happen if. . . ? • Why do you think. . . ?
<i>Advanced Fluency</i>	The student has a near-native level of speech.	5–7 years	<ul style="list-style-type: none"> • Decide if. . . • Retell. . .

(Hill i Flynn, 2006).

Posjedovanjem razumijevanja gramatičke forme jezika i vokabulara djeca se mogu vrlo kvalitetno izražavati. Kada se nađu u situaciji gdje im nedostaje nešto ključno za izražavanje znaju se sjetiti vlastitih tehnika koje su koristili u fazama usvajanja kako bi samostalno nešto novo izgovorili (Tabors, 1997).

Krashen i Terrell su uz faze odredili odgovarajuće metode poučavanja kako bi osigurali da se tijekom poučavanja od djece ne očekuju iskazi iznad ili ispod onih koji su odgovarajući fazi unutar koje se nalaze. Kao što se vidi iz Tablice 1, za svaku fazu postoje zasebne karakteristike kojima se može opisati dijete i njegove mogućnosti. Također je jasno definirana dob djeteta u svakoj fazi i upute za onoga tko ga poučava. Međutim iako je određena okvirna dob za svaku fazu, potrebno je računati na individualne razlike svakog djeteta, jer je teško znati točno koliko će vremena svatko provesti u određenoj fazi. Upute u kojima su navedena adekvatna pitanja za djecu, iznimno su korisna jer pružaju onome koji poučava dijete određen šalabahter za postavljanje pitanja koja su primjerena za fazu unutar koje se dijete nalazi (Hill i Flynn, 2006).

Osmišljanjem aktivnosti koje su u skladu s djetetovim trenutnim mogućnostima osigurava njihov napredak i prelazak u sljedeću fazu poznavanja jezika. Poznavanje faza također omogućuje da se radi unutar dječje zone optimalnog razvoja, odnosno prostora između trenutne mogućnosti djeteta i razine do koje roditelj ili odgajatelj želi da sljedeće dosegne. Navedeno se postiže metodom skeliranja, kojom se pruži podrška djetetu kako napreduje. Skeliranjem se potiče dijete na višu razinu razumijevanja ili reprodukcije tako da im se tijekom igre, odnosno rada, svaki put djelomično oteža zadatak. Potrebno je održati ravnotežu između prelaganog, istog i preteškog, kako bi dijete ostalo motivirano i osjetilo da napreduje (Hill i Flynn, 2006).

3.3. Dob i usvajanje jezika

Hipoteza kritičnog perioda, uvedena od autora Lenneberga usko je povezana s temom dobi i usvajanjem jezika. Njome se opisuje povezanost biologije čovjeka s jezičnim razvojem. Lenneberg je period između 6. i 7. godine života odredio kao prekretnicu jezičnog usvajanja radi opredjeljenja lijeve i desne polutke mozga za svoje zasebne funkcije. Nakon ulaska u pubertet, odnosno nakon što se svaka polutka fiksira za odrađivanje svoje funkcije, ne može se više usvojiti jezik (Miculinić, 2018). Jedan od najznačajnijih slučajeva za istraživanje hipoteze kritičnog perioda pojavio se 70ih godina u SAD-u. Bio je to slučaj djevojčice Genie, koju su pronašli socijalni radnici a s kojom su tadašnji lingvisti htjeli dokazati validnost hipoteze. Genie je do 13. godine nije bila izložena jeziku, a nisu joj bile zadovoljene ni druge osnovne potrebe. Do njezinog pronalaska vrijeme je provela u mračnoj sobi, gdje je naučila u tišini boraviti jer bi ju otac fizički kažnjavao kada bi se glasala. Nakon njezinog pronalaska mnogi su uložili vrijeme u njeno usvajanje jezika, no iako je uspjela naučiti slagati vrlo jednostavne rečenice njezin jezični izričaj nikada nije dospio do razine njezinih vršnjaka (Čizmić i Rogulj, 2018).. Iako se s navedenim slučajem htjela dokazati valjanost hipoteze kritičnog perioda, zbog njezine kompleksnosti to nije moguće. Ne mogu se isključiti drugi faktori koji su mogli imati utjecaj na njezinu nemogućnost usvajanja jezika, poput kognitivnih ili drugih razvojnih teškoća (Lightbown i Spada, 2013). Lenneberg je smatrao kraj kritičnog perioda samim krajem za daljnje usvajanje jezika, no danas se češće upotrebljava hipoteza osjetljivog perioda, koja predstavlja moguće usvajanje jezika nakon završetka puberteta,

no to usvajanje je ograničeno. Osjetljiv period se češće upotrebljava radi njegova predstavljanja mogućnosti za usvajanjem iako je ono možda otežano (Miculinić, 2018). Usvajanje stranog jezika u ranoj dobi jednostavniji je zadatak zbog djetetove jedinstvene mogućnosti lakog ulaska u komunikaciju s vršnjacima ili odraslima. Dijete ne posjeduje još određene nesigurnosti ili brigu za točnosti poput odraslih. Lišeno toga ima priliku za kontinuiranim vježbanjem kojim usavršava svoje vještine komunikacije na novom jeziku. Takva sloboda, sigurnost i opuštenost djeci omogućuje razvijanje pozitivnih stavova oko usvajanja stranog jezika, što je ključno za uspješno učenje. Na djetetove stavove o usvajanju jezika također utječe odnos koji ima s onime koji ga poučava. Stav koji posjeduje odrasla osoba prema jeziku te njegova emocionalna povezanost s djetetom temelj je za djetetovu motivaciju (Miculinić, 2018).

Izlaganjem djece stranom jeziku u ranoj dobi manji se naglasak stavlja na ispravno korištenje gramatike ili potpuno ispravnog izgovora. Međutim ono što se postiže u ranoj dobi jest razvoj osnovnih komunikacijskih sposobnosti, intrinzične motivacije za usvajanjem stranog jezika, interkulturalnost i daljnje razvijanje kognitivnih vještina. Upoznavanjem djeteta s novim kulturama kroz poučavanje stranog jezika, u djetetu razvija toleranciju prema postojećim razlikama unutar drugih kultura (Pinter, 2011). Također izlaganje djece drugim jezicima i kulturama proširuje njihov socijalni razvoj i produbljuje njihovu empatiju prema drugima. Također može obogatiti njihovu kompetentnost u razumijevanju, izražavanju, rješavanju problema čemu su još spretniji tijekom interakcije s odraslima i vršnjacima. Ove kvalitete utječu i na stvaranje samopouzdanja kod djeteta. Proučavanje drugog jezika i kulture djetetu omogućuje usporedbu između svojeg primarnog okruženja i onoga o kojem se uči, čime dijete razvija kritičko mišljenje i može uvidjeti određene nedostatke i vrline vlastite kulture i jezika. Počinjanje s usvajanjem stranog jezika u ranoj dobi omogućava dulji period za njegovo usvajanje, time je rezultat dugotrajniji. Učenje jezika u ranom djetinjstvu povećava kapacitet za cjeloživotno učenje jezika (European Commission, 2011). Rano učenje stranog jezika također omogućuje djetetu usvajanje jezika bez stranog izgovora (Pinter, 2011). Upisivanje djece u razne jezične programe izvan ili u sklopu vrtića često roditeljima znači da će njihovo dijete moći vrlo rano koristiti drugi jezik, međutim suština ranih jezičnih programa jest razvijanje senzibilizacije za drugi jezik kod djeteta. Senzibilizacija je prvi korak za osiguranje ranije spomenutih sposobnosti koje se razvijaju

usvajanjem stranog jezika. Rano jezično usvajanje najčešće se odvija kroz igru, jer igrom djeca najviše pamte i stvaraju pozitivne veze prema sadržaju koji im je predstavljen. Takvim pristupom se djeci pruža prilika da aktivno izgrađuju svoje znanje i direktno vide vlastiti napredak (Pokrivač, 2016).

3.4. Metode poučavanja

Metode poučavanja jezika su postupci poučavanja i učenja osnovani na bazi teorija usvajanja jezika. One bi se trebale provoditi u skladu s dječjim interesima i mogućnostima onoga tko dijete poučava. Njihovo provođenje mora se uklapati sa suvremenim saznanjima o načinu učenja kod djece, njihovom interesu, potrebama i mogućnostima (Ur, 2014). Poučavanje djeteta vrtičke dobi zahtjevan je zadatak, a kako bi se uspješno proveo potrebno je pronaći metodu koja odgovara djeci. Roditelj mora inkorporirati igru i zabavu tijekom rada s djetetom jer je to najefikasniji način usvajanja znanja i vještina u toj dobi (Karlak, Varga i Ćosić, 2022). Metode poučavanja mogu služiti za integraciju teorije, odnosno principa na kojima se zasniva usvajanje jezika i tehnika koje osiguravaju taj proces. Proučavanjem metoda roditelji uče kako poučavati, te su spremniji za pothvat učenja djeteta (Larsen-Freeman, 2000).

Situacijsko učenje jedna je od metoda poučavanja stranog jezika. Za uspješno provođenje ove metode potrebno je poticajno okruženje, s ciljem stvaranja pozitivnog stava prema učenju. Materijali koji se koriste imaju veliku ulogu jer motiviraju dijete na istraživanje i obraćanje pažnje na jezik koji se koristi za opis materijala. Kako bi roditelj izabrao poticajne materijale potrebno je poznavanje djetetovih interesa i trenutnih mogućnosti. Također je potrebno kontinuirano modificirati i izmjenjivati materijale. Najčešće su to materijali ili sadržaji koji se nalaze u djetetovoj neposrednoj okolini, odnosno predmeti i situacije koji su djeci poznati i zanimljivi i usmjeravaju im pažnju na nove jezične izraze. Suština situacijskog pristupa nalazi se u poticajnom okruženju, dostupnosti materijala, praćenju djetetovih interesa i emocionalnoj potpori (Karlak, Varga i Ćosić, 2022).

Druga metoda koja se pokazala vrlo efikasnom u poučavanju stranog jezika djece vrtičke dobi jest *Total Physical Response* (TPR). Metodu je utemeljio James Asher 1969. godine i temelji se na prirodnom pristupu poučavanja jezika. TPR metoda koristi motoričku aktivnost kao sredstvo usvajanja stranog jezika. Time bi roditelji, odnosno djetetov

govorni model, davali upute na stranom jeziku na koje dijete odgovara pokretom. Slušanje i razumijevanje prve su vještine koje se razvijaju ovom metodom. Od djeteta se ne zahtijeva da odmah govori već se prvo razvija slušna tečnost, a tek nakon što dijete osjeti određenu spremnost za izgovor postepeno se u aktivnosti uvodi govorenje. Brojalice, pjesmice, rime i igre lako se spoje s pokretom i vrlo su efikasne pri usvajanju vokabulara i gramatike. One su također sastavni dio TPR metode radi lakog spoja govora i pokreta tijekom njihova korištenja. Kako bi se metoda kvalitetno provodila u domu potrebno je da roditelj kvalitetno poznaje strani jezik, prati razvoj djeteta i dobro sebe pripremi na provođenje metode (Karlak, Varga i Ćosić, 2022).

Razumijevanje djetetove uloge aktivnog sudionika u vlastitom razvoju oplemenjuje roditelje i omogućuje stvaranje okruženja koje djetetu pruža priliku za cjeloviti razvoj. Usvajanje jezika, osobito stranoga, dugotrajan je proces za koji je potrebna suradnja. Roditelj prvenstveno mora u djetetu razviti intrinzičnu motivaciju koja će ga poticati na usvajanje jezika. Metoda koje se upotrebljava mora biti osnovana na djetetovim interesima i njegovom postojećem znanju i mogućnostima. Prilagođavanjem svojeg pristupa roditelji osiguravaju djelotvoran proces usvajanja jezika. Prisvajanjem metode koja vrednuje dijete kao suradnika u vlastitom odgojno-obrazovnom procesu, roditelj utječe na djetetov razvoj autonomije i motivacije za vlastitim napretkom (Nurutdinova i sur., 2016).

Upotreba igre kao metode poučavanja stranog jezika osnovni je element djetetovog uspjeha. Igru vode roditelji izlaganjem djece jeziku i motiviranjem za sudjelovanje, zatim se djeca uključuju i dalje iniciraju igru. Djeca koriste ono što su čuli, vidjeli ili koristili na svoj način, te osjećaju sigurnost i slobodu u korištenju novih jezičnih izraza. Dijete brzo usvaja i ovladava sadržajem koji mu se nudi, zato je potrebno da roditelj kontinuirano bogati sadržaj i prilike za daljnjom igrom na stranom jeziku. Organiziranjem prostora u domu za učenje stranog jezika korisno je za igre koje bi djeca pokrenula. Prostor koji je opskrbljen raznim materijalima i igračkama, koje djeca koriste tijekom igre s roditeljima pruži djeci priliku za ponavljanje igre samostalno, s braćom ili vršnjacima. Time djeca ponavljaju izraze koje su čuli i izmjenjuju razne uloge tijekom procesa učenja (Mourău, 2014).

3.5. Značaj igre u usvajanju stranog jezika

Igra je osnovni dio djetinjstva te ujedno obilježava dječju kulturu. Modernizacijom društva tokom 20.st. i promijenjenom koncepcijom djetinjstva razvija se razumijevanje značaja igre i njezina djelovanja na dječji razvoj. Danas je dijete aktivni sudionik u vlastitom odgoju i obrazovanju, te je njegov primarni način razvijanja vještina i usvajanja znanja kroz igru. Igra djetetu služi za razvoj autonomije, suočavanje s emocijama, te za socijalno, motoričko i misaono sazrijevanje. Postoje tri kategorije igre:

1. Funkcionalne igre – opisuju se kao igre tijekom kojih dijete ovladava raznim funkcijama (motoričkim, osjetnim, perceptivnim).
2. Simboličke igre – smatraju se razvojnim fenomenom. Obuhvaćaju imaginativne igre, igre uloga, igre fikcije.
3. Igre s pravilima – svestrane igre koje se najčešće pronalaze u gotovom obliku, međutim djeca kontinuirano stvaraju i vlastite igre s pravilima. Smatra se da one utječu na socijalni razvoj i na razvoj međusobne suradnje djece. One reguliraju socijalne odnose, te pripremaju djecu na život u zajednici (Rajić i Petrović-Sočo, 2015).

Didaktička igra ima svrhu učenja i poučavanja onih koji sudjeluju. Ona se svrstava u igre s pravilima, jer je strukturirana i posjeduje određena pravila i cilj. Didaktičkom igrom se potiče dodatna motivacija i želja za radom. Također pruža djeci priliku za kognitivni, govorni, socio-emocionalni i psihomotorni razvoj. Didaktička igra također utječe na kreativno i kritično razmišljanje, rješavanje problema, govor, prosocijalno ponašanje i samokontrolu. Tijekom provođenja didaktičke igre djeca osjećaju zadovoljstvo i ugodu, jer ih ne opterećuje. Ona je alat za usvajanje znanja i vještina na zabavan i lak način (Aladrović Slovaček, 2018). Igra se može opisati kao prostor koji pruža oslobađanje u vlastitoj mašti i jeziku, za djecu i roditelje. Jezične igre koje omogućuju sudionicima uživljavanje u određene situacije, lika, pojavu ili stvar uz pomoć pokreta, riječi ili zvukova stvaraju vještinu uspostavljanja odnosa prema drugima i načina komuniciranja (Aladrović Slovaček, Srzentić i Ivanković, 2013).

Iskustva koja igra pruža u ranom djetinjstvu su nezamjenjiva, na zabavan način osigurava djetetu tjelesni, kognitivni, emocionalni, socijalni, duhovni, odnosno cjeloviti razvoj. Igra je također povezana s mnogim područjima kojima je potrebna kreativnost, poput umjetnosti, znanosti, kulture i sporta. Za igru je uvijek potreban jezik, čak i kad je dijete

samo ono i dalje koristi jezik dok se igra. Zato je igra jedna od najboljih prilika za poticanje, proširivanje i razvijanje jezično-govornih vještina. Dijete tijekom igre ima priliku stvoriti svoj svijet i pozvati u njega roditelje ili druge do kojih mu je stalo. Roditelji igrom lako mogu potaknuti dijete na slušanje jezika i proizvodnju zvukova, čime osnažuju njegovu percepciju i razumijevanje jezika koji ga okružuje. Također mogu upotrijebiti različite igre ili materijale koji isto djecu potiču na slušanje i istraživanje raznih elemenata jezika. Slušanje je izrazito važan element jezično-govornog razvoja, te se kod djeteta mora neprestano poticati aktivno slušanje. Svakodnevnim situacijama se djetetu može pružati prilika da razvija svoju vještinu slušanja, odlaskom u šetnje, trgovine, tijekom boravkom s prijateljima ili tijekom rada na raznim kućnim aktivnostima poput kuhanja. Potrebno je voditi računa da dijete ispravno čuje tijekom razgovora i da se riječi pravilno i jasno izgovaraju na djetetu razumljiv način. Igre koje potiču izgovaranje glasova i slogova potiču i razvoj slušanja. One pozitivno djeluju na djetetov razvoj aktivnog slušanja jer se jako trudi koncentrirati na ono što mu se pušta i važno mu je točno reproducirati što je čuo. Glazbene igre su izrazito korisne u jezično-govornom razvoju, jer uključuju rad na slušanju, razumijevanju i govoru (Šego, 2009). Igrom uz pjesme i brojalice djecu se na opušten i zabavan način upoznaje s jezikom, materinskim i stranim. Djeca igrom imaju priliku vježbati izgovor glasova, slušati jezičnu strukturu i bogatiti rječnik. Zbog povezanosti s pokretom igre djeci također pružaju veliko zadovoljstvo. Pjesmama, brojalicama ili drugim aktivnostima koje spajaju govor i pokret djeca imaju priliku za opušteno i nesvjesno usvajanje jezika. Tijekom tih aktivnosti ne usmjerava se pažnja na ispravnost dječjeg izgovora, već je jedino bitno da dijete uživa u izgovaranju onoga što čuje. Čestim izlaganjem dijete će postepeno razumjeti sadržaj pjesama i brojalica. Igre s pjesmama i brojalicama ohrabruju djecu na korištenje stranog jezika, jer imaju priliku osjetiti kako se jednako uspješno mogu igrati koristeći strani jezik. Prepuštanjem u igru djeca gube strah od neuspjeha i počinju nesvjesno usvajati jezik (Silić, 2007b).

Potaknuta intrinzičnom motivacijom igra postaje fundamentalni dio djetinjstva koju započinju djeca čistom željom za znanjem i zabavom. Igrom djeca stvaraju svoj svijet unutar kojeg postoje njihova pravila i ciljevi. Stvaraju si uloge u kojima ne strahuju od neuspjeha i putem kojih prolaze kroz značajna iskustva. Također tijekom igara upoznavaju se s ulogama koje će jednog dana imati u odraslom životu, čime podržavaju

vlastiti razvoj. Igrom se stvara izrazito pozitivno okruženje unutar kojeg se materinski i strani jezik najbolje usvajaju (Kabadayi, 2013).

4. ULOGA RODITELJA U USVAJANJU STRANOG JEZIKA

Tijekom prve godine života emocionalna povezanost između skrbnika i djeteta je od izuzetne važnosti za djetetov daljnji razvoj. Stil i sadržaj govora koji je usmjeren djetetu i uključivanje emocionalnih iskaza pomaže mu s emocionalnom regulacijom i razumijevanjem izrečenog. Istodobno dijete razvija svoj jezik koristeći se jezičnim primjerom koji su mu skrbnici iskazali, te usvaja način komuniciranja svojih potreba prema ljudima izvan svoje primarne okoline (Kihak, 2013). Jezik je integriran u svaki dio djetetovog dana, stoga je odgovornost na skrbnicima da neprestano djetetu budu govorni uzor i oblikuju djetetov jezično-govorni razvoj. Svako dijete se razvija svojim tempom, te na njihov razvoj utječu njihove osobnosti i temperament. Zato je potrebno strpljenje i razumijevanje od strane skrbnika, jer iako dijete još ne govori i dalje mu je potreban konzistentan govorni uzor za njegovu nadolazeću reprodukciju govora (Apel i Masterson, 2004).

Poznavanjem još jednog jezika roditelj ima priliku omogućiti djetetu usvajanje stranog jezika na sličan način usvajanja materinskog. Roditelji djeci mogu istovremeno ili uzastopno predstavljati strani jezik. Istovremeno se odnosi na istovremeno korištenje materinskog i stranog jezika od početka djetetovog života. U takvom pristupu često jedan roditelj isključivo koristi materinski, a drugi strani jezik tijekom komunikacije s djetetom. Uzastopno usvajanje odnosi se na učenje stranog jezika nakon što je materinski barem djelomično usvojen. Tijekom istovremenog izlaganja djeteta potrebno je voditi računa o količini vremena izlaganja jednom i drugom jeziku. U slučaju gdje je djetetov materinski jezik ujedno i jezik države u kojoj boravi, potrebno je da roditelji ulože više truda u komuniciranje na stranom jeziku. To je potrebno radi učestalosti djetetovih interakcija s materinskim jezikom, što ubrzava proces njegova usvajanja u odnosu na strani jezik koji ga ne okružuje izvan doma (Tabors, 1997). Roditelj također može organizirati aktivnosti po uzoru na one koje bi se odvijale u vrtiću odvijale te one ne bi smjele trajati dulje od 5-10 minuta, zbog mogućnosti gubljenja djetetove koncentracije. Međutim u slučaju da se djetetu jedna aktivnost jako sviđa i pomaže mu napredovati, roditelj može nastaviti s tom aktivnosti ili ju kontinuirano nadograđivati kako bi ostala djetetu zanimljiva. Roditelj ima priliku s djetetom razvijati njegovu vještinu govora, slušanja i jezičnog usvajanja; čitajući djeci, razgovarajući, istraživajući njihove interese i aktivnim slušanjem njihovih priča.

Nakon čitanja roditelji ima priliku poticati dijete na razgovor o pročitanom. Otvorenim pitanjima djeci daju priliku za razgovor o likovima ili za povezivanje elemenata priče s vlastitim životom. Također imaju priliku tijekom razgovora objašnjavati, ispravljati, nadopuniti ili proširiti ono što je dijete reklo. Pokazivanjem “lažnog“ nerazumijevanja roditelji mogu djecu potaknuti na samostalnu elaboraciju već izrečenoga. Takvim pristupom se roditelji predstavljaju kao partneri djeci, te ulaze u prirodnu situaciju usvajanja kroz zabavu i razgovor (Šego, 2009).

Roditelji su svojoj djeci prvi govori model kojem su izloženi, te isto kao tijekom usvajanja materinskog oni mu mogu predstaviti strani jezik. Njihovo poznavanje izabranog jezika pomaže u kvaliteti dječjeg izgovora, no primaran je njihov pristup i stav tijekom poučavanja.

4.1. Stavovi roditelja i njihov utjecaj na usvajanje stranog jezika

Hrvatska enciklopedija stav definira kao „stečena, relativno trajna i stabilna struktura pozitivnih ili negativnih emocija, vrjednovanja i ponašanja prema nekom objektu (osobi, skupini, pojavi, ideji). Stavovi se oblikuju u procesima socijalizacije i stječu na osnovi izravnog iskustva s objektom stava ili posredno, u interakciji s društvenom okolinom“.

Stavovi su naučeni, te njima u suštini osobe izražavaju svoje sviđanje ili nesviđanje prema svim mogućim temama. Izgrađenim stavom pojedinac posjeduje spremnost za odgovor na ono što mu je predstavljeno od sugovornika ili određene situacije. Stavovima pojedinac posjeduje određenu spremnost za poduzimanje nekakve akcije. Odnosno oni mogu biti pokretačka snaga za aktivnim djelovanjem pojedinca u određenim situacijama. Smatra se da postoje stavovi koji se ne mijenjaju mnogo nakon što se usvoje - to su stavovi koji oblikuju nečiji karakter i teško se preoblikuju. Također postoje stavovi vrlo promjenjive prirode, to su najčešće novoformirani stavovi koji nemaju određeni egzistencijalni značaj pojedincu. Postoje razna gledišta o komponentama stava a jedna od popularnijih jest da stav određuju tri komponente: afektivna - koja se odnosi na osjećaje koje osoba povezuje s objektom koji je u pitanju, bihevioralna komponenta, koju određuje djelovanje pojedinca nad objektom te kognitivna, koja je određena idejama koje pojedinac ima o objektu. Međutim mnogi se ne slažu s tom podjelom jer nisu uvijek omjeri između komponentata jednaki. Moguće je da netko posjeduje stav koji je popraćen

emocionalnom reakcijom, no ne postoji kognitivna baza za tu reakciju (Oskamp i Schults, 2005). Stavovi su naslijeđeni ili naučeni još od najranije dobi. Njih se može oblikovati, nadograditi ili zamijeniti tijekom života, no mnogi stavovi su temelj osobnosti koji su izgrađeni u ranom djetinjstvu. Roditelji su djetetu model za govor, ponašanje i mišljenje, te je njihov stav o svemu što se nalazi u djetetovoj okolini djetetu jako bitan. Iako dijete razvija vlastiti stav putem iskustva, ne može isključiti roditeljevu uloga u njihovom formiranju, jer ih upravo oni izlažu tim iskustvima te sa sobom nose vlastite stavove.

4.2. Utjecaj roditeljskih stavova na usvajanje stranog jezika

Poput svega ostalog što dijete okružuje roditelj također posjeduje stav o jeziku i njegovom usvajanju. Roditelji mogu posjedovati aktivan i pasivan pristup u djetetovom usvajanju jezika a pristup koji roditelj preuzima određen je njegovim stavom. Aktivni pristup se također dijeli na pozitivan ili negativan. Pozitivnim aktivnim pristupom roditelj kontinuirano potiče dijete na usvajanje stranog jezika, prati njegov napredak te mu usmjerava pozornost na njegova postignuća. Također sudjeluje u procesu djetetovog usvajanja jezika poticanjem na uključanja u razne jezične programe, vožnjom na sate, zajedničkim rješavanjem zadataka, poticanjem na čitanje ili konzumacijom raznih drugih sadržaja na izabranom stranom jeziku. Pasivna uloga je izrazito suptilna te se ne preuzima uvijek svjesno. Ona je najčešće pokrenuta stavom koji roditelji posjeduju o kulturi i društvu kome pripada jezik kojem je dijete izloženo. Pasivna uloga smatra se opasnijom od negativne, jer nije direktna te se od strane drugih ne može toliko lako uočiti. Primjerice roditelj koji potiče dijete da uči francuski jezik može prvobitno izgledati da preuzima aktivan stav te da pozitivno djeluje na dijete, ohrabruje ga te mu ukazuje na korisnost poznavanja jezika. Međutim isti roditelj može posjedovati negativan stav prema francuskoj i Francuzima generalno, čime također utječe na dijete i njegovu motivaciju za učenjem jezika. Djetetu u takvim slučajevima puno znači njegova intrinzična motivacija za učenjem stranog jezika, no mora biti jača od roditeljeve ambivalentnosti što se teško postiže u ranom djetinjstvu (Gardner, 1985). Roditelj koji ima aktivan, ali negativan pristup prema djetetovom usvajanju stranog jezika djeluje obeshrabrujuće na dijete te mu otežava proces učenja. Često takvi roditelji omalovažavaju važnost učenja još jednog

jezika, jer smatraju da postoje druga područja na koja bi se njihovo dijete trebalo usmjeriti. Dijete u takvom okruženju ne osjeća potporu koja mu je potrebna za usvajanje jezika, osobito u ranoj životnoj dobi, te nema nekoga iz primarnog okruženja koji će ga motivirati da nastavi s usvajanjem. Smatra se da postoji povezanost između stava roditelja o usvajanju stranog jezika s uspješnosti djetetovog usvajanja. Dijete koje je izloženo pozitivnim stavovima roditelja i koje je potaknuto na usvajanje stranog jezika postiže znatno bolje rezultate u odnosu na dijete koje je izloženo negativnim stavovima. Također dijete izgrađuje pozitivan stav u skladu s pozitivnim stavom svojih roditelja te ga produbljuje svojim uspjehom, dok dijete koje je izloženo negativnim stavom isti preuzima i njegov mogući neuspjeh tijekom jezičnog usvajanja ga dodatno etablira (Bartram, 2006). Mnogi roditelji koji ne poznaju strani jezik koji se poučava u institucijama posjeduju pozitivan stav za njegovim usvajanjem zbog razumijevanja prednosti koje su povezane uz poznavanje još jednog jezika. Svojim iskustvom djeci opisuju prilike koje će imati u slučaju da nauče još jedan jezik te ih ohrabruju da nastave s učenjem (Griva i Chouvarda, 2012).

Održavanje pozitivnog stava od ranog djetinjstva osigurava posjedovanje motivacije za dugotrajnim učenjem jezika i uspješnom usvajanju. Kako bi roditelj izbjegnuo stvaranje anksioznosti oko učenja stranog jezika i djetetova stvaranja negativnog stava prema jeziku, potrebno je osigurati poticajan prostor koji ne opterećuje dijete s previše materijala. Odnosno, potrebno je stvaranje prostora koji ne nosi konotaciju akademskog opterećenja. Choi i suradnici (2020) proveli su istraživanje unutar kojeg su ispitivali čimbenike koji utječu na stavove i anksioznosti oko učenja stranog jezika. Pokazalo se da je dob djece imala utjecaj na anksioznost koju osjećaju tijekom učenja stranog jezika. Također su ispitali utječe li socio-ekonomski status, obrazovanje i stav roditelja na djetetovu anksioznost oko učenja stranog jezika. Istraživanje je pokazalo da prihod i obrazovanje roditelja nisu znatno utjecali na razvoj anksioznosti u djetetu od učenja stranog jezika. Međutim pokazalo se da majčina zabrinutost oko ranog učenja jezika i njezino uvjerenje o kognitivnim prednostima ranog učenja znatno utječe na razvoj anksioznosti. Istraživanje je također pokazalo da djeca mlađe vrtićke dobi posjeduju pozitivniji stav za učenjem stranog jezika u odnosu na stariju. Smatra se da je razlog tome manjak straha koja djeca osjećaju tijekom interakcije s drugima te da nije došlo do

međusobnog uspoređivanja, što je prisutno kod starije vrtićke djece. Starija djeca su možda bila i više izložena pojedinačnim negativnim iskustvima tijekom učenja stranog jezika što također doprinosi njihovom stavu i anksioznosti oko učenja. Također se istraživanjem ponovno potvrđuje kako su djeca pod jakim utjecajem svoje okoline i stavova svojih roditelja. Oblikovanjem aktivnosti koje su u skladu s djetetovim interesima i mogućnostima, roditelj stvara pozitivno okruženje koje dijete motivira na usvajanje stranog jezika i utemeljuje pozitivan stav oko jezika. Učenje kroz igru prirodan je način učenja za djecu rane i predškolske dobi te bi upravo igra trebala biti polazna točka za usvajanje jezika. Tijekom aktivnosti koje su primjerene za dob djeteta i usklađene s njegovim interesima, roditelj i dijete su opušteniji i spremni za suradnju tijekom koje se mnogo toga može naučiti. Roditelji iskazivanjem pozitivnog stava prema jeziku utječu na svoje dijete i izgrađuju bazu za uspješno usvajanje (Choi i sur., 2020).

4.3. Roditelji, mediji i usvajanje stranog jezika

Postoje podijeljena mišljenja vezana uz korištenje modernih medija tijekom provođenja vremena s djecom. Ukazalo se da je u suštini potrebno kontrolirati količinu vremena koje dijete troši izloženo raznim medijima, te kontrolirati kakvi su mediji i sadržaji uopće u pitanju. U današnje vrijeme teško je u potpunosti djeci onemogućiti korištenje medija. Uskraćivanjem djeci pristup medijima stvorilo bi osjećaj isključenosti od vršnjaka koji konzumiraju različite sadržaje s mnogih medijskih izvora. Time bi moglo doći i do ismijavanja zbog neznanja za određene vršnjačke interese, zatim i isključenosti ili otežanje socijalizacije (Guntarto i Sevrina, 2018).

Mediji poput animiranih filmova, serija, igrica i slično mogu znatno doprijeti djetetovom usvajanju jezika. Zanimljivim sadržajem koji je djetetu blizak i zanimljiv, roditelj može olakšati djetetu proces učenja jezika. Kvalitetni mediji djeci mogu pružati poučan sadržaj, izvoran govor i jezične uzore, međutim važno je da se aktivno provjerava i bira sadržaj koji djeca promatraju, te im predstaviti dobno i sadržajno prihvatljive izbore. Postoje brojna istraživanja koja su ukazala na štetu koja može nastati u slučaju pretjeranog korištenja medija, osobito u ranoj životnoj dobi te ponajviše po pitanju dječje pažnje, koja znatno slabi u slučaju jako rane i duge izloženosti raznim elektroničkim medijima. Zbog

toga je važna roditeljeva regulacija sadržaja i određivanja količine vremena provedenog za tim sadržajem. Komunikacijom s djecom o pogledanom sadržaju motivira ih da reproduciraju viđeno i ponavljaju nove riječi i izraze koje su primijetili. Također tom komunikacijom se otvara prostor unutar kojeg dijete može slobodno iskazati svoje mišljenje o sadržaju i osjećaje koje je prouzročilo. Time se isto potiče djetetov govorni razvoj dijalogom koji nije nametljiv, nego je poticajan i zanimljiv (Apel i Masterson, 2004).

Regulacija korištenja medija jednostavnija je kada je riječ o tradicionalnijim medijima, poput televizije, radija, knjiga, pjesama. Dolaskom interneta u svakodnevni život i brojnih platforma koje pružaju bezbroj sadržaja za djecu, bez da se spominju društvene mreže, izuzetno je teško provoditi regulaciju. Kako bi se stvorilo pozitivno digitalno okruženje za djecu izuzetno je važno da su roditelji uključeni tijekom dječje konzumacije sadržaja. Osim regulacije samih sadržaja, roditelji imaju utjecaj i na dječje razumijevanje i stavove o medijima. Razgovorom o sadržaju stvara se razumijevanje o razlikama između stvarnog svijeta i predstavljenog sadržaja. Komunikacijom se djeci također može na razumljiv način opisati koje su moguće negativne posljedice pretjeranog korištenja digitalnih medija. Strani sadržaji koji se djeci sviđaju stvaraju želju za imitacijom, kroz koju djeca pamte ono što su vidjeli, pjevaju ili pričaju na stranom jeziku, što je pozitivan ishod (Guntarto i Sevrina, 2018).

4.4. Suradnja roditelja i odgajatelja za što bolje usvajanje stranog jezika

Današnji standard za sve odgojno-obrazovne institucije jest uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni proces kako bi se što uspješnije ostvario. Pokazalo se da uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni proces institucija i provođenje kurikuluma povećava dječji uspjeh (Relja, 2021). Suradnja s roditeljima upisana je u glavna načela Nacionalnog Kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i njome se „osigurava unutarnja usklađenost svih sastavnica kurikuluma i partnersko djelovanje sudionika u izradi i primjeni kurikuluma“ (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014: 12 str.). Suradnjom s roditeljima stvara se kontinuitet u odgoju djeteta. Vrijednosti, vještine i znanja prisutna u domu usklađuju se s onima koje se prenose u odgojno-

obrazovnim institucijama. Postoje mnoge prilike za uključivanje roditelja poput; sudjelovanje u aktivnostima unutar skupine, zajednički rad na projektu, suradnjom s lokalnom zajednicom, odlascima na izlete itd. Povezivanjem vrijednosti roditelja i odgojno-obrazovne ustanove usklađuje se pedagoški cilj čime se doprinosi dječjem razvoju. Osim fizičkog prisustva roditelja tijekom odgojno-obrazovnog procesa, suradnjom se također smatra međusobno informiranje, savjetovanje, učenje i dogovaranje. Otvorenom komunikacijom s odgojno-obrazovnim djelatnicima, roditelji imaju priliku nadograditi vlastito znanje o odgoju i procesu dječjeg usvajanja znanja. Također imaju priliku saznati kako mogu organizirati raznovrsne aktivnosti u vlastitom domu. Uključivanjem roditelja u projekte i razne aktivnosti unutar odgojno-obrazovne ustanove pruži im osjećaj povjerenja i sigurnosti. Također im daje uvid u sve što je potrebno uložiti kako bi odgojno-obrazovni proces bio uspješan, te koliko truda djelatnici ulažu za uspjeh njihove djece. Suradnjom roditelji pokazuju djeci da podržavaju sve djelatnike i ono što oni rade i time se stvara pozitivno ozračje unutar institucije. Individualno savjetovanje jedan je od oblika suradnje koji roditeljima daje priliku dobiti uvid u svaki aspekt djetetovog napretka unutar skupine. Odgajatelj ima priliku detaljno roditelju opisati na čemu je možda potrebno više raditi s djetetom i koje vještine dijete najbrže razvija. Informacije o djetetovom govorno-jezičnom razvoju se također mogu pokriti tijekom individualnog savjetovanja. Tako roditelj i odgajatelj imaju priliku stvoriti cjelovitu sliku o djetetovom govorno-jezičnom razvoju. Upoznavanje roditelja s načinom rada odgojno-obrazovne institucije te poticanjem na suradnju, roditelje se dodatno potiče na aktiviranje u odgojno-obrazovni proces (Relja, 2021).

Odrasli imaju odgovornost stvoriti poticajno okruženje za odgoj i razvoj djece i suradnjom s odgojno-obrazovnim institucijama to osiguravaju. Djetetove sposobnosti, osobito jezične, moraju se poticati i aktivno nadograđivati (Silić, 2007). Međusobnom suradnjom roditelji i odgajatelji daju primjer djeci kako da oni surađuju unutar skupine. Također im zadaju model za komunikaciju i potiču da se djeca aktiviraju u međusobni razgovor. Djeca s tim primjerom dolaze u skupinu spremna pomagati jedni drugima i razvijati svoje komunikacijske vještine kroz igru. Suradnjom djeca uče kako dijeliti informacije s drugima, izjasniti svoje želje ili potrebe, zatražiti povratne informacije i zatražiti pomoć ako im je potrebna (Larsen-Freeman, 2004). Djeca temeljito jezik usvajaju kada postoji suradnja između odgajatelja i roditelja. Kvalitetnom

komunikacijom roditelji i odgajatelji mogu stvoriti zajedničke ciljeve za djecu, te naučiti što je djetetu zanimljivo i kako mogu obogatiti njegov jezični izražaj (Schwartz i Yagmur, 2018). Roditelj svojom suradnjom s odgajateljima i odgajatelji suradnjom s roditeljima zajedno utječu na djetetovu motivaciju za radom na usvajanju jezika. Također mu pruža konzistentnu poruku o važnosti usvajanja stranog jezika i pogodnosti koje dolaze s razumijevanjem još jednog jezika. Unutar skupine odgajatelj potkrepljuje riječi roditelja te dodatno utječe na djetetovu motivaciju. Svojim uključenjem u instituciji roditelji djetetu pokazuju koliko im je važan njihov razvoj, uspjeh i napredak. Time kod djece potiču razumijevanje o važnosti ulaganja u vlastiti odgoj i obrazovanje. Međutim u mnogim vrtićima, osobito u ruralnim mjestima, teško je potaknuti roditelje na suradnju za poučavanje stranog jezika zbog njihovog osjećaja nekompetentnosti ili ne znanja stranog jezika. U takvim situacijama odgajatelj ima priliku ohrabriti roditelja i prikazati njegov plan aktivnosti s djecom i potaknuti roditelja na sudjelovanje neovisno o vlastitom znanju. Tim pristupom roditelj ima priliku za unaprjeđenje vlastitih kompetencija te davanja primjera djetetu. Za kvalitetnu suradnju potrebno je da odgojno-obrazovni djelatnici uzimaju u obzir roditeljevu riječ, te da od njih saznaju potrebne informacije o djeci i njihovim interesima (Shim, 2013).

Međusobnom suradnjom roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici utječu na stvaranje pozitivnog stava i održavanje djetetove motivacije za usvajanje stranog jezika. Oboje imaju izrazito značajnu ulogu u djetetovom odgojno-obrazovnom procesu, te se njihova suradnja mora održavati i podupirati (Gardner, 1985).

5. ZAKLJUČAK

Važnost roditeljeve uloge u djetetovom usvajanju stranog jezika je evidentna. Neovisno o tome poučavaju li roditelji sami ili uz djelatnike odgojno-obrazovnih institucija poticaj roditelja jedan je od ključnih elemenata u djetetovoj uspješnosti usvajanja stranog jezika. Međutim ako je roditelj taj koji dijete upoznaje sa stranim jezikom onda mora dobro poznavati jezik i djetetove interese kako bi mogao na najbolji mogući način poučavati dijete. Inkorporacijom djetetovih interesa u proces učenja roditelji taj proces pretvaraju u istraživanje i igru, te omogućuju učenje na djetetu najprirodniji način. Roditeljev stav o usvajanju stranog jezika temelj je djetetovog uspjeha i njegove motivacije za učenjem. Pozitivnim stavom prema usvajanju stranog jezika od strane roditelja djetetu također umanjuje strah od neuspjeha te mu pruža dovoljnu potporu za radom. Predstavljanjem stranog jezika tijekom svakodnevnih djetetu poznatih situacija jedan je od prvih koraka za uspješno ovladavanje stranim jezikom. Roditelji predstavljanjem stranog jezika djeci također proširuju razumijevanje sebe, svojeg okruženja i svijeta u kojem žive, te izgrađuju toleranciju i poštovanje za ono što je drugačije od njima uobičajenog.

Usvajanje stranog jezika u ranoj dobi izuzetno je korisno djetetu, dok je u suvremenom globaliziranom svijetu potrebnije nego ikada. Poznavanje još jednog jezika otvara mnoga vrata kasnije u životu, od upisa na fakultet do življenja u drugoj državi. Ulaganjem truda u poučavanje još jednog jezika, roditelji djeci proširuju horizonte i omogućuju uspjeh u mnogim disciplinama. Roditelji svojom ljubavlju i strpljenjem mogu stvoriti optimalno okruženje u kojem dijete sretno usvaja jezik i gradi sebe i svoju budućnost.

6. LITERATURA

1. Aladrović Slovaček, K. (2018). Kreativne jezične igre. *Zagreb: Alfa dd.*
2. Apel, K. i Masterson, J. J. (2004). Jezik i govor od rođenja do 6. godine. Od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje. Lekenik: ostvarenje d.o.o.
3. Bartram, B. (2006). An examination of perceptions of parental influence on attitudes to language learning. *Educational Research*, 48(2), 211-221. Preuzeto s <https://doi.org/10.1080/00131880600732298>
4. Berk, L. (2007). Psihologija cjeloživotnog razvoja. Zagreb: Naklada Slap.
5. Bratko D.(2001). Psihologija. Udžbenik za gimnazije. Profil International, Zagreb
6. Choi, N., Sheo, J. & Kang, S. (2020). Individual and parental factors associated with preschool children's foreign language anxiety in an EFL setting. *İlköğretim Online*, 1116-1126. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2020.716842>
7. Clark, E. V. (2009). First language acquisition. Cambridge University Press.
8. Čizmić, I. i Rogulj, J. (2018). Plastičnost mozga I kritična razdoblja – implikacije za učenje stranoga jezika. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, (1-2/2018), 115-126. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/198556>
9. Ćoso, Z. (2016). Problematika ovladavanja jezikom. *Croatica et Slavica Iadertina*, 12/2 (12.), 493-512. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/178252>
10. European Commission. (2011). Language learning at pre-primary school level: making it efficient and sustainable. A policy handbook.
11. Faw, T. (1980). Schaum's Outline of Theory and Problems of Child Psychology. McGraw-Hill Inc.
12. Gardner, R. C. (1985). Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation. Arnold.
13. Griva, E., & Chouvarda, P. (2012). Developing plurilingual children: Parents' beliefs and attitudes towards english language learning and multilingual learning. *World Journal of English Language*, 2(3), 1. Preuzeto s <http://dx.doi.org/10.5430/wjel.v2n3p1>
14. Guntarto, B., & Sevrina, N. (2018). The role of parents in the use of media for early childhood in Jakarta suburban. In *Makalah disampaikan dalam 4th Early Childhood Education International Conference, Semarang, Agustus.*

- Hill J. D., & Flynn K. M. (2006). *Classroom Instruction That Works with English Language Learners*. ASCD
15. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 11. 10. 2022. Preuzeto s <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=57912>
 16. Jelaska, Z. (2007). Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja. *Lahor*, 1 (3), 86-99. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/20658>
 17. Kabadayi, A. (2013). A suggested play-based model to teach English to preschoolers. *Play and playing in early childhood, conference book*. Zagreb: Omep.
 18. Karlak, M., Varga, R. i Ćosić, I. (2022). EFL teaching competences for working with preschool-aged children. *Strani jezici*, 51 (1), 105-126. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/278831>
 19. Kihak, K. (2013). Uloga socio-emocionalne veze između majke i djeteta u govorno-jezičnom razvoju (Doctoral dissertation).
 20. Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and principles in language teaching*. oxford University.
 21. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). *How Languages are Learned 4th edition-Oxford Handbooks for Language Teachers*. Oxford University Press.
 22. McLaughlin, B., Blinhard, A. G., Osanai, Y. (1995). *Assessing Language Development in Bilingual Preschool Children*. NCBE Program Information Guide
 23. Miculinić, T. (2018). Optimalna dob za početak usvajanja stranog jezika (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Teacher Education in Rijeka).
 24. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Nacionalni kurikulum za rani I predškolski odgoj i obrazovanje*. Republika Hrvatska.
 25. Mourão, S. (2014). Taking play seriously in the pre-primary English classroom. *Elt Journal*, 68(3), 254-264.
 26. Nurutdinova, A. R., Perchatkina, V. G., Zinatullina, L. M., Zubkova, G. I., & Galeeva, F. T. (2016). Innovative teaching practice: traditional and alternative methods (challenges and implications). *International journal of environmental and science education*, 11(10), 3807-3819.
 27. Oskamp, S., & Schultz, P. W. (2005). *Attitudes and opinions*. Psychology Press.

28. Paradis, M. (2009). Declarative and procedural determinants of second languages (Vol. 40). John Benjamins Publishing.
29. Pavličević-Franić, D. (2005). Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika. Alfa.
30. Pinter, A. (2011). Children Learning Second Languages. London: Palgrave Macmillan.
31. Pokrivač, L. (2016). Učenje njemačkog jezika u dječjem vrtiću (Doctoral dissertation).
32. Prebeg-Vilke, M. (1991). Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik. Zagreb: Školska knjiga.
33. Rajić, V. i Petrović-Sočo, B. (2015). Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. *Školski vjesnik*, 64 (4), 603-620. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/153131>
34. Relja, J. (2021). Preduvjeti suradnje roditelja i škole. *Bjelovarski učitelj*, 26 (1-3), 46-62. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/272560>
35. Schwartz, M., & Yagmur, K. (2018). Early language development and education: Teachers, parents and children as agents. *Language, Culture and Curriculum*, 31(3), 215-219.
36. Shim, J. M. (2013). Involving the Parents of English Language Learners in a Rural Area: Focus on the Dynamics of Teacher-Parent Interactions. *The Rural Educator*, 34(3). <https://doi.org/10.35608/ruraled.v34i3.396>
37. Silić, A. (2007a). Stvaranje poticajnoga okruženja u dječjem vrtiću za komunikaciju na stranome jeziku.
38. Silić, A. (2007b). Prirodno učenje stranog (engleskog) jezika djece predškolske dobi. Zagreb: Mali professor.
39. Srzentić, D., & Ivanković, M. (2013). Jezične igre u nastavnoj praksi. *Play and playing in early childhood, conference book*. Zagreb: Omep.
40. Starc, B., Čudina – Obradović, M., Profaca, B., Letica, M. (2004). Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
41. Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; Jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26 (2), 119-149. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/165964>
42. Tabors, P. (1997). One child, two languages. *Baltimore: Brookes*.

43. Ur, P. (2014). Where do we go from here? Method and pedagogy in language teaching. *Explorations in English Language and Linguistics*, 2 (1), 3-11. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/139434>